

assignatura: **GEOGRAFIA DE LA REGIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA**

codi: 20145

professor/a: Carles Donat (despatx B9-072 / ☎ 935812967 / ✉ Carles.Donat@uab.es)

cicle: Segon

quadrimestre: Primer

crèdits: 5

tipus: Optativa

horari de classe: Gr 1 Dl-Dc 08.30-10.00 h.

atenció alumnes: per determinar

dates d'examen: 30.01.04 /08.30 h. (1ª conv.) - 01.07.04 / 08.30h. (2ª conv.)

dates sortida de camp:

OBJECTIUS

L'objectiu del curs és fornir elements de coneixement i reflexió sobre la realitat urbana barcelonina en la seva accepció metropolitana. Per fer-ho s'analitzaran les diferents dinàmiques territorials que afecten la regió metropolitana: població i poblament, les activitats productives, els serveis, la mobilitat i els grups socials. La següent part de l'assignatura estarà dedicada a l'estudi de les polítiques i dels projectes que han de servir per a corregir els problemes i les disfuncions d'aquestes dinàmiques, així com per a treure'n el màxim rendiment de les potencialitats que se'n deriven.

ESTRUCTURA

Els curs es desenvoluparà d'acord amb el programa adjunt. El programa consta de 12 temes, dels quals:

- 2 tenen un caràcter introductor i condicionants físics i delimitació
- 5 es refereixen a les dinàmiques territorials en curs
- 1 ens planteja alguns dilemes fruit d'aquestes dinàmiques
- 4 es refereixen a les polítiques que cal portar a terme en diferents camps (la competitivitat, la internacionalització, la funcionalitat, la sostenibilitat, la solidaritat i la governabilitat)

Cada tema es divideix en dues sessions, una teòrica i una pràctica.

TEMARI

1. El medi físic: un espai mediterrani, fragmentat i extraordinàriament humanitzat.
 - 1.1. La situació respecte als conjunts català, peninsular, mediterrani i europeu.
 - 1.2. Les grans unitat estructurals: corredors i barreres.
 - 1.3. El clima, les aigües, la vegetació i els recursos: un medi alterat i fràgil.
 - 1.4. Conclusió: potencialitats i limitacions de l'espai metropolità barceloní.

2. La Barcelona metropolitana: una delimitació problemàtica.
 - 2.1. La integració del territori metropolità: una xarxa de xarxes, una ciutat de ciutats.
 - 2.2. Els cor del sistema: la ciutat central.
 - 2.3. El continu urbà: la ciutat metropolitana.
 - 2.4. L'espai funcional: la ciutat regió.

3. Les dinàmiques territorials (I). La població: aturada del creixement i augment de la mobilitat interna:
 - 3.1. La població a la RMB: una metròpoli densament i irregularment poblada.
 - 3.2. L'estancament del creixement demogràfic: esgotament d'un cicle demogràfic expansiu.
 - 3.3. Les components del creixement: atonia del creixement natural i de les migracions externes.
 - 3.4. L'increment de les migracions internes: mobilització de la població.

4. Les dinàmiques territorials (II). Les activitats productives: perifèrització selectiva.
 - 4.1. La localització d'activitats industrials: importància quantitativa i qualitativa de la ciutat central.
 - 4.2. La "desindustrialització": una davallada relativa.
 - 4.3. La "reestructuració": els processos de producció flexible.
 - 4.4. La "relocalització" de la indústria: una descentralització selectiva.

5. Les dinàmiques territorials (III). Els serveis: difusió del terciari "banal", concentració del terciari "estratègic".
 - 5.1. La distribució territorial dels serveis
 - 5.2. Els serveis personals: difusió sobre el territori metropolità
 - 5.3. El terciari estratègic: concentració a la ciutat central
 - 5.4. Les conseqüències econòmiques i socials de la localització dels serveis: competitivitat, terciarització i mercat laboral.

6. Les dinàmiques territorials (IV). La mobilitat: creixement continuat fruit de la integració metropolitana
 - 6.1. Les infraestructures: una xarxa viària en expansió i un transport públic subaltern.
 - 6.2. Els fluxes: magnitud i direcció; de la radialitat a l'ortogonalitat?
 - 6.3. La mobilitat obligada: reducció de l'autocontenció territorial i allargament dels viatges.
 - 6.4. La mobilitat no obligada: avenç cap a l'ortogonalitat.

7. Les dinàmiques territorials (V). Els impactes: especialització territorial, desigualtats socials i impacte ambiental.
 - 7.1. L'especialització productiva-residencial dels municipis.
 - 7.2. Els mecanismes de selecció social: sòl, habitatge, imatge i percepció del territori.
 - 7.3. La qüestió de l'habitatge: dèficits i creixements diferenciats de preus.
 - 7.4. El consum de sòl: increment de la urbanització i preservació d'espais lliures.

8. Dilemes davant les noves realitats de la RMB
 - 8.1. Forma: Compacitat / difusió
 - 8.2. Funcionalitat: Complexitat / Especialització
 - 8.3. Cohesió social: Integració / Segregació

9. Els reptes (I): La competitivitat i l'accessibilitat exterior: la pugna per un lloc a la xarxa.
 - 9.1. Competitivitat: factors de localització de les activitats econòmiques.
 - 9.2. Especialització/diversificació: El model de desenvolupament econòmic i territorial de la RMB.
 - 9.3. Accessibilitat exterior per carretera, per ferrocarril, aèria i portuària.

10. Els reptes (II): La vertebració interior i la sostenibilitat
 - 10.1. L'ús extensiu del territori i el consum de sòl.
 - 10.2. L'increment de la mobilitat.
 - 10.3. Les infraestructures de transports de la RMB.

11. Els reptes (III): La solidaritat
 - 11.1. La segregació espacial.
 - 11.2. La situació de l'habitatge.
 - 11.3. Les polítiques redistributives.

12. Els reptes (IV): La governabilitat

- 12.1. Els límits de la ciutat sense límits.
- 12.2. El planejament a la RMB.
- 12.3. L'estructura administrativa i l'Informe sobre la divisió territorial de Catalunya.

AVALUACIÓ

L'avaluació del curs es farà sobre un examen final (50%) i les dotze pràctiques (50%).

- a) L'examen constarà de dues parts:
 - En la primera s'hauran de definir 10 conceptes a elegir entre 12 amb una extensió de tres o quatre línies cadascun (50%).
 - En la segona s'haurà de desenvolupar un tema a escollir entre dos amb una extensió màxima de dos fulls (50%).

- b) Les pràctiques es lliuraran totes juntes amb un dossier seguint la següent estructura:
 - Portada
 - Portada reproduïda a dintre
 - Sumari
 - Introducció
 - Les pràctiques, amb una portada i una bibliografia individuals. Han d'incloure, a banda de les respostes escrites a les preguntes plantejades, les figures amb un títol.
 - Conclusions
 - Bibliografia general
 - Indexos ordenats alfabèticament (excepte el de figures que s'ordenarà seguint l'ordre en que apareixen al treball) i amb referències al número de pàgina:
 - Toponímic
 - Antroponímic
 - Institucions
 - Figures (Mapes, Quadres, Gràfics...)
 - Annexos, on inclourem els fulls de les pràctiques que s'han lliurat a classe i allò que es cregui convenient.

BIBLIOGRAFIA

Lectura de referència: NEL-LO, Oriol (2001) *Ciutat de ciutats*, Barcelona, Editorial Empúries.

Lectures obligatòries: Cada tema tindrà les seves lectures obligatòries: articles, capítols de llibres, transcripcions de conferències... Serà requisit imprescindible per poder realitzar les pràctiques i l'examen final. Aquestes lectures es podran adquirir al Servei de Reprografia de la Facultat de Filosofia i Lletres.

NEL-LO, O. (1998). "La ciutat il·limitada i la ciutat futura" a Nogué, Joan (ed.) *La ciutat. Visions, anàlisis i reptes*. Girona. Ajuntament de Girona i Universitat de Girona.

CABRÉ, A. i MÓDENES, J.A. (1998). "Dinàmiques demogràfiques recents a la Regió Metropolitana de Barcelona." a *Revista econòmica de Catalunya*. núm. 33. Barcelona. Col·legi d'Economistes de Catalunya. p. 66-76.

RECIO, Albert (1998) "L'activitat econòmica i el mercat laboral. El canvi ocupacional" a NEL-LO, O. et. al. *Les transformacions de la societat metropolitana. Una lectura de l'Enquesta sobre condicions de vida i hàbits de la població de la Regió Metropolitana de Barcelona (1985-1995)*, Barcelona, Mancomunitat de municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona, p.96-101.

NEL-LO, O. i SUBIRATS, M. (1998). "Ús de l'espai, ús del temps" a NEL-LO, O. et. al. *La transformació de la societat metropolitana*. Bellaterra. Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona. p. 18-47.

MIRALLES, C. I TULLA, A. F. (dirs.) (2000). "Mobilitat sostenible: innovacions conceptuals i estat de la qüestió." a *Elements de debat territorial. Febrer 2000*. Barcelona. Àrea de Cooperació. Servei de Cooperació Local. Diputació de Barcelona.